

# שלוש שנים - שמונה נחלים

## צעדים מעשיים לשיקום המים בנחלי ישראל



# תקציר עיקרי הדברים



תכניות לשיקום זרימת המים בנחלים ("תכניות מים") מקודמות על ידי צוות בין-משרדי הכולל נציגים מרשות המים, משרד הגה"ס, רשות הטבע והגנים ומשרד החקלאות; בשיתוף עם רשויות ניקוז ונחלים, וארגוני הסביבה.

**שמונה תכניות מים לשמונה נחלים כבר מוכנות ליישום.**

לצערנו, תכניות המים שהוכנו בשנים האחרונות, והמוצגות במסמך הזה, לא מקודמות לביצוע, ומצב זרימת המים בנחלי ישראל ממשיך להידרדר.

על כן, אנו מבקשים שמשרד האנרגיה והמים, ביחד עם הנהלת רשות המים, יפעלו לאישור, לתקצוב, ולביצוע של תכניות המים לנחלים, ולהכנת תכנית אב מים לטבע.

**בתוך שלוש שנים ניתן לבצע את התכניות המים הללו, ולהשיב את זרימת המים החיים לשמונה נחלים מרכזיים בישראל.**

# שלוש שנים - שמונה נחלים

## צעדים מעשיים לשיקום זרימת המים בנחלי ישראל

עד לפני מספר שנים עדיין היה אפשר ליהנות ממים זכים, ששצפו בנחלים אשר לאורך החופים ובעמקים, לטייל בין מעיינות שנבעו בפינות חמד נסתרות ולשוטט בשרידי היישובים ההיסטוריים שהתבססו על מימיהם.

אולם, משבר המים המתמשך בישראל הוביל לפגיעה אנושה בנחלים במגוון היבטים כגון: ייבוש המעיינות, זיהום המים בערוצים השונים והיעלמות של ערכי טבע ונוף הייחודיים לנחלים.

בשנים האחרונות מתחולל שינוי מהותי במשק המים בישראל, עם הקמת מתקנים להתפלת כמויות גדולות של מי ים. שינוי זה מאפשר יציאה ממשבר המים ושיקום מקורות המים הטבעיים. נקודת הזמן הנוכחית מהווה חלון הזדמנויות לשינוי מקיף וכוללני בכל הקשור לסוגיית הנחלים בארץ. נקודת הזמן הנוכחית מאפשרת שיקום נחלים שנפגעו במרוצת השנים, השבת זרימת המים למעיינות ולנחלים וניקוי הערוצים מביוב ופסולת, הכל לטובת הטבע ולטובת האדם.

# שיקום זרימת המים בנחלים: מדיניות "זכות הטבע למים" ותכניות המים לנחלים



תיקון מס' 19 לחוק המים (2004): ... מטרות המים -  
סעיף 6(6) שמירה ושיקום של ערכי טבע ונוף, לרבות מעיינות, נחלים ובתי  
גידול לחיים".

## תכניות המים לנחלים

הקצאת המים לטבע (על-פי החלטת הממשלה משנת 2000) ומסמך "זכות  
הטבע למים" הובילו להחלטה אסטרטגית של המשרד להגנת הסביבה  
ורשות הטבע והגנים, לקדם **תכניות מים לנחלים**. תכניות אלו מתגבשות  
בצוות בין-משרדי, הכולל נציגים מרשות המים, משרד הגנת הסביבה, רשות  
הטבע והגנים ומשרד החקלאות. התכניות נבדקות ומאושרות בוועדת שיפוט  
ברשות המים.

**מטרת תכניות המים:** להשיב את זרימת מקורות המים הטבעיים לטבע, באופן  
שמאפשר למערכות האקולוגיות בנחלים לשוב ולהתקיים.

תכניות המים נערכות תוך התחשבות הן ביעדי השיקום האקולוגי והנופי של  
הנחל, והן בצורכי הצרכנים החקלאיים באגן הנחל. בתכניות נקבעים יעדי  
משטר זרימת המים בנחל מבחינת כמויות ואיכויות, וכן הפעולות והאמצעים  
הנדרשים לשיקום זרימת המים בנחל, באופן שיאפשר שיקום ערכי הטבע.  
תכנית מים לנחל כוללת אפיון של בתי הגידול הלחים (המצויים והרצויים)  
לכל אורך הנחל; תיאור של מקורות המים הטבעיים באגן הנחל בעבר וכיום;  
וכן פירוט האמצעים ההנדסיים, התפעוליים והרגולטוריים הנדרשים על מנת  
להגיע למשטר הזרימה הרצוי לשיקום הנחל.

## רקע לתכניות המים

בשנת 2000 החליטה ממשלת ישראל על הקצאת 50 מיליון מלמ"ק מים  
בשנה למטרות שיקום הנחלים. בהחלטתה קראה הממשלה להקמת צוות  
בין-משרדי, בראשות מנהל רשות המים ובהשתתפות נציגי המשרד להגנת  
הסביבה ומשרד האוצר, אשר יגיש לוועדת השרים לענייני כלכלה המלצות  
באשר לאופן ההקצאה. בהמשך לכך, בשנת 2003 פרסמו המשרד להגנת  
הסביבה ורשות הטבע והגנים **מסמך מדיניות בנושא "זכות הטבע למים"**,  
המתמקד בצורכי המים הנדרשים לשיקום זרימת המים בנחלי ישראל.  
מטרות מסמך זה היוו פלטפורמה מקצועית מוסכמת למיסוד הקצאות המים  
לבתי הגידול הלחים ולנחלים. בשנת 2004 קיבלה מדיניות "זכות הטבע  
למים" משנה תוקף, עם הגשתו ואישורו של **תיקון מספר 19 לחוק המים**,  
תיקון שהפך למעשה את הטבע לצרכן של משאב המים (סעיף 6(6) לחוק  
המים), ומנחה את מנהל רשות המים לספק מים באיכות ובכמות נדרשת  
לקיום מערכות טבע ונוף.

# פירוט תכנית המים המוכנות לביצוע (מצפון לדרום)



מסמך זה מציג את תכניות מים המוכנות לביצוע:

- תכניות מים לנחל קישון, לנחל תבור, ולנחל חרוד; אושרו ברשות המים, הביצוע נעצר בגלל חסמים תקציביים.
- תכניות מים לנחל נעמן, נחל געתון, נחל ציפורי, ונחל חדרה: התכניות מוכנות, מחכות לשיפוט ברשות המים, נדרש תקציב לביצוע.
- תכנית מים לנהר ירדן דרומי: לקראת סיום ושיפוט ברשות המים, נדרש תקציב לביצוע.
- תכנית מים לנחלי מעלה אגן הכנרת (כולל נחלי מקורות הירדן), ותכנית מים לנחל תנינים: תכניות חשובות להכנה בשנה הקרובה; נדרש תקציב להכנת התכניות.

**צעדים נחוצים ומעשיים לביצוע תכניות המים, יובילו בתוך שנים ספורות לזרימת מים צלולים בשמונה נחלים גדולים ברחבי ישראל.**





נחל געתון - מתקן תפיסת מי מעיינות כברי

נחל געתון חוצה את הגליל המערבי ואת העיר נהריה, שנקראה כך מכיוון שהוקמה על גדותיו של "נהר" הגעתון. בנחל געתון, שנקרא גם בערבית "ואדי אל עוין" (נחל המעיינות), נובעים מספר מעיינות אשר קיימו בעבר את נחל איתן. הנחל נקי משפכים ומימיו צלולים, אולם בשנות ה-50 של המאה ה-20 נוצלו מי המעיינות למטרת אספקת מי שתייה לתושבי הגליל המערבי, ולמעשה בעשרות השנים האחרונות הנחל יבש במשך מרבית חודשי הקיץ. על מנת לשקם את זרימת המים האיתנה בגעתון, יש "לשחרר" את מי המעיינות לזרימה טבעית בנחל.

### תכנית המים של נחל געתון כוללת:

- הקמת מתקנים לאיגום ואספקה של מים חלופיים (מי קולחים מטוהרים) לחקלאות.
- שחרור של מי המעיינות לזרימה באפיק הנחל.
- תפיסה ואיגום של מי המעיינות במורד הנחל (אחרי שזרמו באפיק), על מנת לספק אותם לחקלאות באגן התחתון של הנחל.

אחרי יישום תכנית המים של נחל געתון, יזרמו בנחל במשך כל חודשי השנה מי מעיינות צלולים עד פאתי העיר נהריה!





מעיין יבש בשמורת עין אפק 2013



ומי בריכות דגים. ערכי הטבע הייחודיים לאורך הנחל נמצאים בסכנת הכחדה חמורה. **בימים אלה מקודמים תהליכי שיקום נופי ואקולוגי של גדות נחל הנעמן. שיקום זרימת המים הטבעית בנחל חיונית למימוש תהליכי השיקום.**

## **תכנית המים של נחל נעמן מוכנה, ומחכה לשיפוט ואישור ברשות המים. התכנית כוללת:**

- שיקום שפיעת מים טבעית במעיינות שמורת עין אפק.
- פתרונות יישומיים לטיפול במי הפלט של בריכות הדגים מוחץ לנחל נעמן.
- שיקום זרימת המים האיתנה לאורך הנחל, בכמות המתאימה ליעדי השיקום האקולוגי והתיירותי, בערך שליש מספיקת המים ההיסטורית (כ- 15 מלמ"ק בשנה).

**אחרי יישום תכנית המים של נחל נעמן תהיה בנחל זרימה רציפה של מים צלולים ואיכותיים במשך כל חודשי השנה, ותיווצר רצועת נחל כחולה- ירוקה לטובת תושבי חיפה, הקריות ועכו.**

נחל נעמן הוא אחד מנחלי החוף הגדולים בארץ ושיקומו הוא בהול וקריטי. הנחל זורם לאורך יישובי הקריות עד מפרץ עכו, ומייצר חגורה ירוקה טבעית מרהיבה וחשובה לאורך אחד האזורים העירוניים הצפופים והמזוהמים בישראל. לאור העושר והחשיבות של ערכי הטבע בנעמן, הוכרזו לאורכו ארבע שמורות טבע, אחת מהן היא **שמורת עין אפק, בה נובעים המעיינות המרכזיים של הנחל. השמורה הוכרה כאתר בעל חשיבות בינלאומית לשימור והוכרזה כאתר של אמנת RAMSAR, לשיקום ושימור בתי גידול לחים בעולם.**

בעבר היה נחל נעמן נחל איתן, שזרמו בו כ- 50 מלמ"ק מי מעיינות צלולים בשנה. אולם, שפיעת המים הטבעית נפגעה קשות מתפיסה של מי המעיינות, ומשאיבה אינטנסיבית שהורידה את מפלס מי התהום באגן. שפיעת המעיינות הטבעית בעין אפק התייבשה ושמורת הטבע החשובה נשענת כיום על הקצאות מים זעומות מקידוח סמוך. נחל נעמן הפך מנחל חי, צלול ומתפתל, לתעלה המשמשת להובלת שפכים

# נחל ציפורי



נחל ציפורי - מבט מטחנת הנזירים

**תכנית המים שהוכנה לנחל ציפורי נמצאת בשלבי שיפוט ואישור ברשות המים, נדרש תקציב ליישום התכנית.**

## תכנית המים של נחל ציפורי כוללת:

- בניית מתקנים לאיגום ואספקה של מים שוליים לצרכנים החקלאיים.
- הפסקת שאיבת המים מאפיק הנחל.
- יצירת רצף בזרימת המים לאורך הנחל וחיבור הידרולוגי בין נחל ציפורי לנחל קישון.
- שחרור מי המעיינות העליונים (מעיינות ציפורי) לזרימה בטבע.

**כאשר תופסק שאיבת המים מנחל ציפורי, יזרמו בו כמויות מרשימות של מים צלולים ואיכותיים לאורך כל חודשי הקיץ, והוא יהפוך לפנינת טבע ייחודית החבויה בלב הגליל התחתון.**

נחל ציפורי הינו נחל איתן והוא יובל מרכזי של נחל קישון, המנקז חלקים ניכרים מהגליל התחתון. הנחל נשפך לקישון כ-5 ק"מ לפני שפכו לים. לאורך הנחל אתרים ארכיאולוגים רבים, המעידים על כמויות המים הגדולות שזרמו בנחל בעבר. בימים אלה מקדמת רשות הניקוז והנחלים קישון עבודות לשיקום נחל ציפורי. עבודות אלו כוללות את שיקום הצמחייה הטבעית לאורך הנחל, ובניית שבילי הליכה ופינות צל לטובת ציבור המטיילים.

כיום, מי המעיינות הזורמים באופן טבעי בנחל ציפורי נשאבים, לכל אורכו, למטרות חקלאות באגן הנחל. במסגרת יישום תכנית המים של נחל ציפורי, ישוחררו כל מי המעיינות לזרימה בנחל, ושאיבת המים (הלא חוקית) מאפיק הנחל תופסק. על מנת ליישם את התכנית, יוקמו תשתיות לאספקה של מים שוליים (מי קולחים) לצרכנים החקלאיים הנשענים על מי הנחל.



נחל ציפורי - שאיבת מי הנחל לצורכי חקלאות



# נחל קישון



מעיין באגן הקישון, צילום משנת 1943. צילום באדיבות תלי אבישי ארבל



נחל הקישון הוא הגדול בנחלי צפון הארץ. בעבר היה הקישון נחל מרהיב ומגוון, שהיווה בית גידול למינים רבים של צמחים ובעלי חיים. מקורות זרימת המים בקישון בעבר היו המעינות והנביעות הרבות לאורך הנחל, כמו גם מי התהום הגבוהים שאפיינו את עמק יזרעאל. אולם, ניקוז והסדרת אגן הנחל לחקלאות, הורדת מפלס מי התהום והזרמת שפכים תעשייתיים לאפיק פגעו קשות בערכי הטבע שאפיינו את הנחל. בימים אלה מתקיים בחלק התחתון של הקישון פרויקט לאומי רחב, שמטרתו הוצאת הזיהום התעשייתי שהצטבר בקרקעית הנחל ושיקום חלקו התחתון של הנחל לטובת הציבור.

תכנית המים של נחל קישון מתרכזת בקטע המרכזי, האיתן של הנחל, מאגם ברוך ועד כניסת נחל ציפורי אל הקישון.

התכנית, שאושרה ברשות המים בשנת 2011, נמצאת בשלבי ביצוע.

## נקודות עיקריות בתכנית המים של נחל הקישון:

- הבטחת 15 מלמ"ק מים בשנה שיזרמו בנחל קישון, חלקם יתבססו על מי מעיינות וחלקם על הקצאת מים לטבע.
- הקצאת מי קידוחים או מי כנרת להזרמה בנחל (בוצע).
- שחרור מעיינות אחוזים והזרמת המים לנחל תוך אספקת מים חלופיים לחקלאים (טרם בוצע).





# נהר הירדן הדרומי



נה הירדן הדרומי, 2015



**תכנית המים עומדת בימים אלה לקראת סיום ואישור ברשות המים.**

## עיקרי התכנית:

- הזרמת עד 40 מלמ"ק בשנה של מי כנרת לנהר הירדן, כמו גם מהילת מליחות המים בנהר לרמה הפחותה מ- 1,000 מגכ"ל.
- שחרור מעיינות אחוזים שאותרו כבעלי פוטנציאל לשיקום אקולוגי ותיירות.
- שילוב עקרונות רפורמת המדגה בתכנית שיקום הנהר.
- יצירת אגן שיקוע למי הרכז של התפלת מי המוביל המלוח.

לאור חשיבותו הבינלאומית של נהר הירדן ולאור ייחודיות המערכת האקולוגית שלו, שיקום זרימת המים בירדן הדרומי הוא אתגר לאומי חשוב מעין כמותו. יישום תכנית המים של נהר הירדן הדרומי, והזרמת כמות משמעותית של מי כנרת במורד הנהר, יהווה שלב ראשון וחשוב בתהליך השיקום של הירדן.

נהר הירדן במורד הכינרת הוא היחיד בישראל אשר ניתן לקרוא לו נהר, הוא ארוך ומפותל והכי חשוב הוא מקיים מערכת אקולוגית עשירה. בנהר הירדן זרמו בעבר כ- 1,200 מלמ"ק מים בשנה, במליחות שנעה סביב 400 מגכ"ל. אולם, עצירת המים על ידי ישראל, סוריה וירדן צמצמה את כמויות המים בנהר לכמות מזערית של כ-20 מלמ"ק בשנה, של מים מזוהמים ומלוחים.

תכנית המים של נהר הירדן הדרומי נערכה כחלק מתכנית אב לשיקום הירדן הדרומי. התכנית מתייחסת לקטע הנהר המרכזי, המכונה 'ירדן דרומי' (מנהריים לנחל בזק). אולם, שיפור איכות וכמות המים במקטע זה, ישפר גם את מצב המים בקטע נוסף שנקרא 'מורד הירדן' (ממוצא הכנרת עד נהריים). חזון התכנית היא "שיקום הנהר כך שיזרמו בו מי מקור בכמות ובאיכות שתאפשר שיקום בתי הגידול ותפקוד האקולוגי התקין".





נחל חרוד שפכים מתחת גשר קנטרה, 2013.



## נקודות עיקריות בתכנית המים של נחל חרוד:

- סיום סילוק השפכים הביתיים והתעשייתיים מהנחל (בוצע).
- טיפול במי הפלט מבריכות הדגים, בהתאם לתקנות המדגה המקודמות בכנסת.
- השבת "מים חיים" לזרימה בקטע האיתן של הנחל: **במעלה הנחל**, עין יזרעאל - אספקת מים מקידוח למעיין היבש; **בחלק התיכון של הנחל**, עין חרוד - שחרור חלק מספיקת המעיינות לזרימה בנחל, בנוסף לפיזיו הצרכנים החקלאיים במים מותפלים; **במורד הנחל**, עין חוגה ועין חסידה - חלוקת מי המעיינות בין צורכי הטבע לצורכי התיירות.

אחרי יישום תכנית המים, שפכי בריכות הדגים יוזרמו לנחל רק בחודשי החורף וישטפו בשיטפונות. במרבית חודשי השנה יזרמו בנחל מים נקיים ונחל חרוד יהפוך לציר ירוק ותיירותי בליבו של העמק. בעתיד, לכשתוקם מערכת לאספקת מי קולחים לחקלאות בעמק בית שאן, ישוחררו מקורות מים טבעיים נוספים לנחל חרוד.

נחל חרוד הוא הנחל מרכזי העובר בעמק חרוד ובקעת בית שאן. **בעבר נשפכו אל הנחל מספר מעיינות קבועים ששפעו מים רבים, והקנו לנחל את שמו הערבי "נהר אל ג'אלוד", אשר פירושו נחל איתן ושופע במיוחד.** חלקו התחתון והמזרחי של הנחל היה בעבר נחל איתן שלאורכו זרמו מים ממעינות, אשר נבעו ממרגלות הגלבוע ויצרו ביצות בעמק חרוד ובעמק המעיינות, והתנקזו לזרימה רצופה באפיק נחל חרוד, עד שפכו לנהר הירדן. החלוצים היהודים שהתיישבו בעמק חרוד בתחילת המאה ה-20, ניצלו את כל מי המעיינות להשקיית השדות החקלאיים ולבריכות הדגים. עם השנים נחל חרוד התייבש והפך לנחל המוביל רק מים שוליים ומזוהמים, ולמטרד סביבתי חמור בעמק.

בשנת 2012 אושרה ברשות המים תכנית מים לנחל חרוד שמטרתה: **"השבת מים חיים מהטבע לנחל חרוד, כחלק משיקומו האקולוגי והנופי-תרבותי"**.



נחל תבור - שנות ה-60. צילום עזריה אלון ז"ל



# נחל תבור

נחל תבור הוא מהנחלים הגדולים ביותר בגליל התחתון. עושר המעינות אשר שפעו בעבר במרחב הנחל, היוו גורם מרכזי בהתפתחות היישוב לאורך הנחל במהלך ההיסטוריה. באגן נחל תבור נובעים יותר משישים מעיינות קטנים, ובחלקו התחתון של הנחל מתקיימת זרימה איתנה. איכות המים הגבוהה בנחל תבור תורמת לערכיות אקולוגית גבוהה, במיוחד במורד הנחל בקטעי האיתנים.

**תכנית מים לנחל תבור הוכנה על ידי רשות ניקוז ונחלים ירדן דרומי בשנת 2010, היא אושרה לביצוע ברשות המים.**

## נקודות עיקריות בתכנית המים של נחל תבור:

- בנחל תבור וביובליו יזרמו מי מעיינות בשפיעה טבעית.
- יוקמו חמישה מפעלים להשבת מי מעיינות מהחקלאות לנחל, כולל אספקת מים חלופיים לצרכנים החקלאיים, ושחרור מי המעינות לזרימה בנחל.
- **חסם מרכזי ליישום המלצות התכנית:** עלות המים החלופיים (מי כנרת) שניתן לספק באזור זה עבור הצרכנים החקלאיים.
- אחרי יישום תכנית המים יזרמו באפיק נחל תבור כ-2.7 מיליון קוב מים מעיינות טבעיים בשנה. קטעי הזרימה האיתנה בנחל תבור ויובליו יתארכו ל-16 ק"מ.



נחל חדרה קטע משוקם ליד להבות חביבה, 2015



האיתנה לנחל חדרה, על ידי הסרת סכרים והסדרה מחדש של הפקת המים החקלאית, תוך התחשבות בצורכי השיקום של הנחל.

**תכנית המים של נחל חדרה, שהכנתה הסתיימה בשנת 2015, מחכה לשיפוט ואישור של רשות המים.**

### התכנית כוללת:

- סיום הוצאת המזהמים מהנחל (גורמים מזהמים: מט"ש עין שמר, בריכות דגים, מפעל גרנות, מפעלי נייר חדרה ונקזים מהעיר חדרה).
- הסרת סכרים מהנחל והסדרת הפקת המים החקלאית. שינוי זה יאפשר לשפיעת המים הטבעית להשתקם.

**אחרי יישום תכנית המים של נחל חדרה ישובו לזרום בנחל מים נקיים שיספקו תשתית לשיקום של ערכי הטבע הייחודיים. נחל חדרה יהפוך מחצר אחורית מוזנחת לחצית ירוקה ומזמינה של העיר חדרה.**

נחל חדרה היה בעבר נחל איתן שזרמו בו כ- 20 מלמ"ק מים נקיים ואיכותיים בשנה, ולאורך תוואי הנחל התקיימו מערכות אקולוגיות ייחודיות. עד היום ניתן למצוא סביב הנחל בתי גידול לחים ועשירים במיני צמחים ובעלי חיים נדירים. במהלך השנים חלו מספר תהליכים ושינויים באזור כגון: ייבוש ביצות, הכשרת שטחים חקלאיים ובנייה בקרבת הנחל. כל אלו גרמו להתמעטות המים בנחל ולזיהומו בשפכים סניטריים ותעשייתיים. נחל חדרה הפך למפגע חמור- אזור ששומר נפשו ירחק ממנו.

מתכנית המים של נחל חדרה עולה כי לאורך הנחל הוקמו במשך השנים סכרים רבים, המשמשים לאיגום ושאובה של מים לצורכי חקלאות. הסכרים והמשאבות קוטעים ומייבשים את שפיעת המים בנחל, וגורמים לפגיעה חמורה במערכת האקולוגית של האזור. עם זאת, מתכנית המים עולה שניתן להשיב, בקלות יחסית, את זרימת המים

# תכנית מים לנחלי מעלה אגן הכנרת

(כולל נחלי מקורות הירדן, מורדות הגולן, ומעיינות בעמק החולה).

משק המים באגן הכנרת נמצא בתהליך של הידרדרות לקראת משבר שמתבטא הן בניהול הכנרת במפלסים נמוכים, והן בפגיעה בתפקוד המערכות האקולוגיות בנחלים. בשנים האחרונות קיימת הפחתה משמעותית בשפיעת המים במעיינות ובנחלי אזור מעלה כנרת, כולל בשפיעת המים במקורות הירדן. כל אגן הכנרת מנותק ממערכת המים הארצית, ולפיכך אינו מקבל תוספות מים מותפלים.

**לאור משבר המים המעמיק באגן הכנרת, אנו מבקשים מהנהלת רשות המים לפעול להכנת תכנית מקיפה לניהול משאבי המים הטבעיים באזור מעלה כנרת, קרי "תכנית מים" לאגן הכנרת.**

תכנית המים דרושה על מנת להתוות את מדיניות ניהול משאבי המים באגן, ולהסדיר את הפעילות סביב אגן הכנרת בהתאם לזמינות משאבי המים בנחלים. חשוב למנוע הפקת יתר של משאבי המים, לבצע חלוקה מושכלת של המים בין הצרכנים השונים (החקלאות, הטבע, ותיירות המים), ולמזער את הפגיעה בשפיעת המים במעיינות ובנחלים הנמצאים במורד האגן.

## תכניות מים נוספות, דחופות לתכנון וקידום בשנה הקרובה



מטיילים בנחלי מקורות הירדן - מעלה כנרת



עינות נוטרה. ערוץ הנחל



נחל סער, מקורות הירדן



מתקן לתפיסת מי מעיינות - עינות נוטרה בעמק החולה

# תכנית מים לנחל תנינים

נחל תנינים הוא מהנחלים היחידים בין נחלי החוף שלא זוהם בשפכים, ושזרמים בו מים באיכות טובה במשך כל חודשי השנה. מיקומו של הנחל, במרכז מישור החוף, הופך אותו לאזור טיולים מועדף, ולאתר חשוב לתיירות מים, מורשת, טבע, וחקלאות נופית- תיירותית. ממקורות שונים עולה כי, בעבר זרמו כמויות גדולות של מים בנחל תנינים, וחלק ניכר מקטעי הנחל החזיקו זרימת מים איתנה במשך מרבית חודשי השנה. ירידה במפלס מי תהום באקוויפר ההר, תפיסת המעיינות לשאיבה מקומית והטיית מי הנגר להחדרה, כל אלו גרמו לירידה משמעותית בכמויות המים הזורמים לכל אורך הנחל.

במשך השנה האחרונה מתעצבת תנועה ציבורית הולכת וגדלה של תושבים, החיים באגן הנחל והפועלים לקידום תכניות לשיקומו.

**לאור הדרישה הציבורית ולאור התכניות לשיקום ערכי טבע, מורשת ותיירות לאורך הנחל, ראוי להכין תכנית עדכנית לשיקום זרימת המים בנחל תנינים ויובליו.**



**"חיים לנחל תנינים":  
תושבי האגן מאגנים  
פעילות ציבורית  
וקוראים לשיקום  
הנחל, סיכום  
אירועים 2015.**



ילדי בנימינה קוראים לשיקום נחל תנינים, 6 בפברואר 2015





שיקום הנחלים הינה מטרה חשובה, לא רק לקיום מערכות אקולוגיות בריאות, אלא גם לשימור היסטורי של אתרים ייחודים, לחיזוק החקלאות, להגדלת התיירות, ובעיקר לשיפור איכות החיים של אזרחי מדינת ישראל.

לצערנו, תכניות המים שהוכנו בשנים האחרונות, והמוצגות במסמך הזה, לא מקודמות כיום בוועדות השיפוט של רשות המים ולא זוכות לתקצוב. לאור זאת, מצב זרימת המים בנחלי ישראל ממשיך להידרדר.

על כן, אנו מבקשים שמשרד האנרגיה והמים, ביחד עם הנהלת רשות המים, יפעלו לאישור, לתקצוב, ולביצוע של תכניות המים לנחלים, ולהכנת תכנית אב מים לטבע.

אימוץ וביצוע ההמלצות של תכניות המים יוביל לזרימת מים חיים בנחלים מרכזיים, לטובת הטבע ולטובת הציבור בישראל.

## צעדים נחوشים ומעשיים לביצוע תכניות המים לנחלים, יובילו בתוך שנים ספורות לשיקום של שמונה נחלים חשובים ומרכזיים במדינת ישראל.



לקבלת פרטים נוספים על תכניות המים המוצגות במסמך, ניתן לפנות לד"ר אורית סקוטלסקי,  
oritsc@spni.org.il רכזת תחום מים ונחלים בחברה להגנת הטבע